

Megjelenik minden csütörtökön sokféle képpel ellátva. **Előfizetési ár:** Egész évre 6 forint; félévre 3 forint; negyedévre 1.50 forint. Előfizetheti minden postahivatal és könyvárúsnál.

Hirdetések díja: 4 hasábos petit sor 9 új kr. **Szerkesztői szállás:** mézarszék utca 2. szám, 2-dik emelet. **Kiadó hivatal:** barátok tere 7. szám.

XV. Károly svéd király.

A múlt hó 18-án egy esős ország népszerű királya és költője halt meg: XV. Károly, ki nem írt nagy eseményeket a történelem könyvébe, de a koronás alakok egyik legtisztelendőbb alakja marad, ki békében és alkotmányosan kormányzott, s családi visszavonultságban élt. Ezenkívül ő volt az, kinek sikerült az ősi svéd alkotmányt szabadelvűen reformálni.

A mily zajos és forrongó a skandináv félsziget korábbi története, épp oly esős volt az utóbbi huszonnégy év alatt, egészen belső fejlődésnek indulva, mióta I. Oszkár király az avult rendi alkotmány megszüntetéséhez hozzákezdett, s nevezetesen a törvényhozás képviseltetésére nézve egészen új törvények alkotásával kecsgetett. Svédországban ugyanis mind a négy osztály, a nemesség, papság, polgárság és paraszt külön volt képviselve és külön tanácskoztak. A többség döntött, s ha két szavazat volt kettő ellen, az állami bizottság szaporítottatott minden rendből harminc taggal s a többség határozott; de ha itt is szavazategyenlőség lett, sors húzás által távolították el az egyik rendet. A teljes országgyűlésen 1296 nemes, 100 pap, 108 polgár és 259 paraszt lehetett jelen.

Az alkotmány megváltoztatása égető vágyat képezett minden felé, kivált miután a Finnland elvesztése által Svéd- és Norvég-országok külpolitikai tekintélye csökkent. De még Károly János király inkább csak ígérte a szabadelvű változtatásokat, mint tette, mert általa alapított uralkodói családjának (Bernadotte) a nemességre kellett támaszkodnia a híres és trónkövetelő Wasaház ellenében. Károly János király kiváltságai kétségben tartása által akarta őket magához kötni, de az alatt az országban általános lett az ingerültség, míg nem 1813-ban zavarok és nyugtalanságok intették a királyt eszélyességre. Az 1810-ben összeült országgyűlés már elvette a kormánytól a hatalmat, hogy az ország jövődel-

mei fölött az országrendek beleegyezése nélkül rendelkezék, valamint a sajtó részére is szabaddabb mozgást eszközölt, hozzákezdett az új választási törvény tárgyalásához, s az országgyűlés öt éves tartamát 3 évre szállította le. XIV. Károly János uralkodása alatt nem is történt több reform. Fia, I. Oszkár mindjárt trónalépte-

alkotmánybizottságot alakított, mely két évig ugyaszólva semmit sem tett, mert Oszkár király ezalatt egészen az arisztokrácia befolyása alá jutott. Csakis az 1848-diki események bírhatták rá, hogy új országgyűlést tervet adjon a rendek elé. Az új alkotmány fölötti tárgyalás azonban a következő 1851-diki országgyűlésre halasztatott.

De Oszkár király halála előtt történt meg, s legöregebb fia: Károly ily helyzetben lépett a trónra 1850-ben, július 8-án, s övé az érdem, hogy a svéd alkotmány a szabad eszmék igényei szerint nyert alakot.

Az új király nagy műveltsége, gyöngéd lelkülete és szabad gondolkozása hamar megszerezte számára a népszerűséget, s azt híven, egész haláláig meg is tartotta. Ő különben a tudományokban is alaposan képzett fő, érzelmdús költő, jó zenész és festész is volt.

XV. Károly 1826. május 3-án született Stockholmban, és eleintén Schonen hercege címet viselt. A svéd és norvég kettős trón elfoglalása után rögtön egybekelt Louise orániai hercegnővel, ki tavaly önmagát el. E házasságból csak egy hercegnő született, ki jelenleg a dán trónörökös nejje.

A király utóbbi években folyton betegeskedett, úgy hogy már tavaly is halálát várták. A közelben múlt nyáron orvosi utazást ajánlottak neki, s ő el is ment egész Aachenbe. Azonban a esékely könnyebbülés, melyet a fürdő használata után érzett, nem nyugtatta meg a szakértőket, és az orvosok azt hitték, hogy a király még néhány hónapig életben maradhat, ha a déli eny-

XV. Károly, az ötödik svéd király.

(1844.) a Wasa-család kiengeszteléséhez kezdett, s ez sikerülvén, a nemesség támogatása sem vált többé oly szükségessé, s az új király reform-elvek hirdetésével kezdte meg uralkodását. De az ország rendjei közt oly merev ellentétek voltak, hogy semmit sem végezhettek mást, mint hogy három pártba köztették: míg nem a korandó

hebb éghajlatot keresi föl. De ő előbb birodalmát akarta meglátogatni és hazafelé indult. Kielben a kedvezőtlen idő miatt sokáig várakozott, míg végre Malmöbe átszállhatott, de baja súlyosbodott; azonban újat folytatni akarta, s csak az orvosok határozott ellenmondásának engedve, maradt Malmöben. Naponkint sürgette elutazását.

Karin

de szeptember 17-kén vérfolyás következtében nagyon elgyengült. Esméletén levén halála végoig, egész környezetétől bucsut vett és üdvözlőlevelet küldött minden rokonának. E bucsu után nyugodtan várta halálát, mely 18-kán este rövid küzelem után bekövetkezett.

Politikai tekintetben a király nagy barátja volt az úgynevezett nagy-skandináviai eszmének, s még mint koronaherceg 1857-ben Kopenhágában nyíltan nyilatkozott is ez iránt. VII. Frigyes dán királyal személyes és szoros barátságban élt, és a dán-skandináv párt az akkori dán trónörökös s mostani király, IX. Keresztély helyett őt szerette volna a dán trónra emelni. Másrészt legalább a vérbeli összeköttetés eszméje támadt a két királyi család közt. Később, mikor a dánok Németország ellen harcoltak, Károly király erősen támogatta őket diplomáciája segítségével, sőt ismételtlen fölmerült a skandináviai kölesönös szövetség eszméje. Ez iránt 1863. augusztus végén alkudozások is folytak, de nem hozták meg a várt sikert, 1864-ben a dán-német háborúban Károly király legelőször is Schleswig elfoglalása ellen protestált, és ezután szárazon és vizen fölfegyvereztette hadseregét. Svédországban azonban kevés kedv mutatkozott a háborúra, s Norvégiában még kevesebb. Minthogy a nyugati hatalmak is semlegesek maradtak, Károly király követte példájukat, és a sikertelen londoni konferencián diplomáciai úton iparkodott Dánországnak segíteni.

Mint költő, kiváló helyet foglal el nemzete irodalmában, s több kötet lírai költemény jelent meg tőle, melyekből a németek is rendeztek önálló kiadást.

Egyik hazafias költeményével alább ismerkedhetnek meg olvasóink.

XV. Károlynak nem lévén fiúörököse, öcsése, Osthogthland hercege követte őt az uralkodásban II. Oszkár név alatt. Szintén szelíd kedélyű, művészetkedvelő férfiú, s ő is foglalkozik a költészettel.

Nemzetemhez.

Az éllant (XV. Károly) svéd király költeménye.

Kit ringat karján a nagy Óceán,
Te a szabadság őre, szent hazám!
Fogadd igénytelen fiad dalát.
Mint hős, ki hogy ha elmegy, győz a harcban,
Büszkén megállsz a vérszen és viharban,
S fűrtől között zöldel babér s eserig.

A merre néztél, dél, nyugat kelet,
Nézett veled, hajh! rég farkasszemet,
S rendíthetlen valál, mint ormaid:
És zordan fenyvesid zugó honbóól,
A mint kigyózá gyors patak aláfoly,
A szél akkép dagasztá zászlaid!

Még erceidből nem vezett ki a
Csatára termett bajnokok faja,
És léreid közt, rónatájidon
Még a szabadság riadója harsog,
S a hős Berserker szelleme kudarcot
Mostan se vall — ha kell — flottáidon.

Bár az időnek habzó árja forr,
Te most békében nyugoszol, álmóól,
S ha távol döng is — az föl nem rivall,
Elállá tetteidnek érverése.
A melynek hangzik szerte bómblése
Elült-e partidon a szélvihar?

Hír és díesőség zengi nagy neved,
Babér köríti koszorús fejed,
Nem érzesz vágyat friss és új után?
Bélfüztél-e végkép a tusába,
S a jog, szabadság, becsület esatája
Nem miszióó-e többé, szent hazám?

Nem vágyoz-e túl a manak szük körén?
Vagy már a nyugalomnak lágy ólá
Szívedben elhamvad a régi láng?
Tudnál-e honn maradni, hogy ha újra
Szent és magasos eszmék harca gyujtja?
Mí mindig az első között valánk.

Elsők között! S ha lesz: min, talpra kel
A nép, — az téged tálorába lel,
És véled, édes vérem, engemet!
S addig se nyugozunk, izzad im a pöröly,
Füstölg a gyúr, korék, henger meg öröl,
S királyod lantja szól: nem féltetek!

CsUKÁSSI JÓZSEF.

A pártfogolt.

— Eredeti beszély. —
(Folytatás.)

II.

Ákos anyja még élte javában levő asszonyoság volt. Sokat adott arra, hogy ő Szerenesy-leány, s esaládjának egy ága báróságot is kapott. Nem adta volna sokért, ha férje, vagy miután ez pár év előtt meghalt, fia megajándékozták volna a hétágu bárói koronával.

Szerenesétlenségére férje határozott demokrata volt, ki egy emeres ökröt, sőt egy jól kihizott tulkot is nem adott volna a világ minden grófi koronájáért, s Ákost sem gyötörte a nagyravágás soha.

Talán ennek köszönhető a család, hogy vagyona a legrendezettebb állapotban volt; sőt azon hűben állott, hogy tőkije is van elég.

Ily előzmények után nem lehet esodálni, hogy Fellegieknél, hol szintén a fennhéjázó asszony vezette a házat, mind Vidékyné, mind nagyramenendő fia szívesen lettek fogadva.

Mialatt Ákos és Oszkár, az utóbbi esinos kiállítású szobájában egy pár brevást elfüstöltek, a nők már készen voltak tervükkel s hívták is Ákost a kivitelre.

Oszkárnak hivatalába kellett menni; e szerint Ákos csak maga indult meg a két nővel Csalóközyékhez. Ő bár bensőleg semmit nem ingadozott azon föltételében, hogy pár napi tréfás szereplés után, mialatt anyját is sikerülni fog meggyőzni a felől, hogy nem oly könnyen megy a hivatalnyerés, vissza fog térni gazdaságához és könyveihez, melyeket úgy is oly nehezen hagyott el.

Útközben, mely alatt a két nő fellegvárát teljesen fölépíté, végig gondolta még egyszer az Oszkártól hallottakat. És ezen visszatekintés után egy átgázolhatlan dilemma állott előtte: vagy igaz, mit Oszkár állít, hogy oly nagy könnyűséggel és érdemmel nélkül, vagy igen is kétes értékű érdemekkel lehet fölkapaszkodni a hivatalok ugorkafájára, és ily úton jutni célhoz, valóban nem tartotta méltónak férfiúi öntudatához. Vagy nem igaz Oszkár állítása, és akkor e pár nap nem lesz egyéb egy kis érdekes kalandnál, melynek legfőlebb az a kellemes tanúsága lehet, hogy anyja ábrándjait szétszólatván, a további zaklatásoktól őt is fölmentí.

Ezenföül, mint a ki angol regényolvasmányai után megszokta és megszerette az embereket tanulmányozni, mindkét esetben kellemes szórakozást ígérhetett magának.

A bérkoesi, melyen a budai várba fölkoesikáztak, a régi várnak egyik átidomított esinos háza előtt állott meg: a szőnyegborított lépesök s virággal ékített előcsarnok izlésről és jólétről tettek tanúságot.

Bejelentés után mindhárman a nagy és kényelmes szalonba nyitottak, honnan zongorahang hangzott eléjük.

Ő méltósága, a tanácsosné kényelmes kereveten ült s szokásos patienca-átjátszá, míg az átelben levő zongoránál egy szép fiatal hölgy állott szemben az ajtóval, míg a másik a bejelentésre éppen akkor kelt föl s a zongora födelét boesította le.

— Kedves Hildám, — vezeté be Felleginé pártfogoltjait, — van szerenesém neked özvegy Vidékyl Eleknét bemutatni, nagyreményű fiával, Ákossal. Nem fogsz csodálkozni, hogy e szerenesét magamnak tartottam fönn, miután Vilma régi barátnőm s férje, a báró Vidékylök esaládjából, férjemnek legkedvesebb embere volt.

Csalóközyéné, miután Ákost végignézte és egy kellemes kegymosolyára méltatta, néma meghajlással mutatott helyet Vidékynének maga mellett, Felleginének pedig az egyik támszéken.

— A te barátnőd, kedvesem, — mond lekötözölög, — az enyém is.

Ákos még mind állott, valamint a zongorától közölgő kisasszonyok is.

— Ime, — folytatja Csalóközyéné, — majdnem elfelejttem a fiatalokat is bemutatni... Ungi Irén kisasszony, ő méltósága Ungi államtitkár úr leánya!... Helén leányom.

Kölesönös hajlongás és helyfoglalás. Ákos a kisasszonynyal külön csoportot képez egy viritő azaleokkal ékített virágállvány körül.

Pillanatil az ifjak között esend áll be, melynek megfőjtésére elég annyit mondanunk, hogy Ákos szép vis-a-vis-ját Irénben ismeri föl.

Helén élénk természete, kit méltán nevezett Oszkár igen szép leánynak, házi kisasszonyi tiszténél fogva sem tőrhető a beállott esend.

— Vidékyl úr régen mulat a fővárosban? — kérdi a szokott közönyös bevezetéssel, s igazán gyönyörű és nagy fekete szeméit kérdőleg függeszté Ákosra.

— Csak pár napja, nagysád.

— De remélem, hosszabban fog itt időzni s föl fogja keresni a bálokat? A jogászbál ugyan megvolt már, de ott van még a regatta-, nőegylet- s a jégbál, melyek igen fényesen szoktak sikerülni.

— Nem tudom, mit feleljek, kisasszony. Én nem vagyok nagyon bálos természetű... Bár e természetemet meghazudoltam azzal, hogy a tegnapi redoutbálban mégis fönn voltam.

S Ákos szeméi Irénre tapadtak, ki ezek hatása alatt gyöngén elpirult.

— On ott volt: hogy esik, hogy én nem látam őnt?

— A tolongás nagy volt, s különben is én nem számíthatok arra, hogy annyi jeles táncos között föltünjem.

— Ez már talán kissé túlszerény is. Te sem láttad Vidékyl urat, Irén?

Irén melyekben elpirul...

— De igaz: úgy emlékezem, egy franciát együtt táncoltunk szemben.

Újra kis szünet, mely alatt a másik társaságból Felleginé beszéde válik hallhatóvá.

— Tudod, kedvesem, ez az én údagszag barátóm már megunta a vidéki életet. De nem is tudnám, mit tehetne kivált télen át otthon. Tiszteji elvögzi a gazdaság körüli tennivalókat: s én csak gratulálhatok neki, hogy szép fiát is kizsabadítani igyekszik abból a mindennapi élethől, hol a legszebb tehetség is könnyen elparlagiasodik.

— Az valóban kár lenne. Esinos és eszes ifjaknak csak a fővárosban a helyük, hol carriert csinálhatnak.

— Én nem tudom, miként lehet a bálokat unni! — mondja Helén. — Én már háromban voltam az idén; de talán minden másodnap is végig tudnék egyet-egyet táncolni.

— Az igaz, te oly szenvedélyes táncos vagy.

— De hisz nagysád, én azt hiszem, hogy ezek a túltömött fővárosi bálok még a táncszenevélyt sem elégitik ki. Hiszen alig lehet egyet előre s egyet hátra lépni.

— Az igaz, — mondja Helén, különben is föltűnően nagy szeméit a szokottnál jobban fölyítva, — csak az a kérdés, hogy *kivel?*

— Én osztom Vidékyl úr véleményét — mondja Irén. — Ah! míg a papának föl nem kellett jönnie az alföldről, milyen kellemes estélyeket töltöttünk odalenn a falun. Összejötték a legközelebbi ismerősök, rokonok, szomszédok; nem volt semmi fesz és semmi negélyezés. Akkor kezdtük és akkor hagytuk fölbe, mikor akartuk; azzal táncoltunk, a kivel akartunk. Itt pedig...

— Itt pedig — vág közbe Ákos nem minden malice nélkül, hogy Irén szívesekje körül tapo-

gatózzék — az ember nem egyszer olyanokkal érintkezik, például mint szembetűnősekkel, kikkel megismerkedni semmi vágya. *Úgy-e?*

Ez kissé erős volt; de Irén bár újra elpirult, elég ügyes volt e vágást fölfogni.

— Talán önmagán tapasztalta ezt, Vidék úr?

A kis szünet alatt újra áthangzott a tulsó csoport társalgása.

— Mi azt gondoltuk, — szól Felleginé — hogy Ákosnak legegyszerűbb volna *egyetlenre* az Ungi mellett megüritni tiktári állomását folyamodni. Ó sok nyelvismerettel bír, mi tiktárra nézve előnyös. És *úgy-e*, kedvesem — szól Vidékynéhez fordulva, — éppen ez irányban tett tanulmányokat Ákos?

— Oh! igen. Száz év száma vannak gazdasági könyvei; de különben is egész vidéken mint kitűnő gazda ismeretes.

— Éppen azért gondoltuk volna, hogy ha becses pártfogóságot megnyerhetünk.

— Oh! mindenesetre! — mondja Csalóközyné leányára szótlanúságért feddő, Ákosra egy ügynevezett pompás tekintetet vetve. — Ungi[ny]nyira jó barátom, hogy semmit sem tagadhatna meg tőlem: annyiaval kevésbé ily esekélyiséget... Tudod, kedvesem, hogy Csalóközy mennyire nyílt házat tart; ritka hét, hogy itt két-három estély össze ne gyűljön s 20—30, néha több vendég meg ne forduljon, s Ungiek éppen soha sem hiányzanak.

— S ön örömet foglalkozik a gazdasággal? — kérde Helén, hogy a túlna mindinkább halkított társalgás éppen ne legyen hallható. — Én azt hiszem, hogy az igen unalmas lehet.

— Nem éppen, nagysád. Úgy kisebb mértékben, a hogy mi gazdálkodunk, hol a tagok határait az ember feyvertelen szemmel is beláthatja, változtatóság mellett mindig van egy-egy kis változatosság. Néha például egy kis vezérnek képzelem magam ott a sikon. Itt sorhadaim aratnak hosszú sorban; amott tüzérségem, egy eséplő-gép füstölög, míg legtúlán már jó Vidaes-ekéim szántanak. És mindezt én intézem; jól esik, hogy az egész esatának nem lesz, nem lehet egyéb átkos következménye, mint az, hogy magtáraink megtelnek. Aztán van annak még némi költői oldala is. Az arató leányok dala, a távoli harangszó, a kolompoló gulyák, nyájak, melyek a gémes kútak vályúhoz sietnek, s végre a távolban száz alakot játszó delibáb.

— Hiszen uram, ez egész költészet! — mondja Helén némi gúnyval.

— És pedig gyönyörű! — kiált föl Irén, s mintha fölhevülését megszügyelte volna, elpirulva teszi hozzá: — Én nagyon szeretem a szabad természetet.

— De most már reméljük, mégis csak megváltik ön nagyszerű esataterétől, hol az ökröktől vont ekék képezik a tüzérséget? — mondja Helén, saját ötletén mosolygva. — Legalább fölhegygyel úgy halljuk, hogy állandó lakosa lesz a fővárosnak. Inkább is illik ön ide a mi körünkbe, mint a Parlagi Jaesik körébe.

— Nem tagadom nagysád, semmi különös rokonszeny nem köt a fővárosához.

— Ez nem hízogó ránk nézve! — mondja Helén, bókot provokálva.

De a nyíl lepattant Ákosról: a nélkül, hogy megjegyzést tegyen, tovább folytatá:

— A magyar főváros nem felel meg a magyar vidéknek, legkevésbé pedig az én eszményképemnek Magyarország fővárosáról.

— Ah, ah! Itt komoly vádakot fogunk hallani.

— Talán nem nagyon komolyakat, de igazakat. Először is itt már semmit sem látni abból a külszínből is a magyarságnak, mely pár év előtt Pestet mintegy magyar zománcsal vonta be.

— Hiába! A divat hatalma! — mondja Helén.

— Tudtam, hogy ezt fogja rá felelni nagysád. Hanem hát engedje meg, hogy erről a »nagy-hatalom-e-ről a leplet saját nézetem és tapasztala-

itim után levonjam s bebizonyítsam, hogy ezzel is úgy vagyunk, mint más nagyságokkal: hálókabátban ez a nagyság is kisebb lesz:

— Kíváncsi vagyok rá.

— Azonnal. Tekintsünk csak a divat forrásaira, Honnan veszi életét a divat? Mondják, hogy a rizsporos haj oman származott, hogy Maintenon asszony, XIV-dik Lajos kegyencenője öszálni kezdett; azt kellett a rizpporral elpalástolni. A hosszú uszályos ruhák származása köztudomásulag egy másik kegyenenő nagy lábaiban rejlik; a most hordott ehígnokok a volt francia eszárné elhullott hajának köszönhetik létüket. E szerint a divat legfőbb forrása a nő szeszély, vagy inkább a hiúság, mely a természet hibáit pótolni erőlködik.

— És önök nem indulnak nagy embereik után?

— Sőt igen, de nem hibáik, hanem nagy eszméik és elveik után. De nagysádeknál nem viszás dolog-e, hogy éppen a hibákat utánozzák? és pótolgatnak, takargatnak ott, hol a természetnek sem pótlékra, sem takargatásra nincs szüksége. Már például nagysádnak gazdag szőke fűrtét, vagy Irén kisasszonynak gyönyörű gesztenyeszín haját nem vétek-e fehér rizpporral eltakarni, s ugyanezen gazdag, istenadta fűrtök mivel érdemelték meg, hogy nagysádektól természetellenes idomításokkal tegyék tönkre?

— Ez a divat szeszélye.

— Lehet, de azt várnók, hogy a szeszélynek a szép érteke, az aethetika parancsoljon. És ha már szeszély kell, legyen e szeszély anyyi eszes, elmés nőnek saját és egyéniségéhez mért szeszélye. Például nagysádnak egy görögös hajtekeres nagyszerűen állana; Irén kisasszonyt pedig természetesen lebocsátott fűrtök jobban ékitének, bár ékitésre természetesen nincs szüksége. Boesánat — mondja aztán, hogy Irént elpirulni látja, — itt már a műkedvelő kritikus beszél. Különbén kérem alásan, oda mehetünk vissza, hogy ha valamelyik hangadó uralkodónó meg talál sántulni, nagysádek elvágatják lábaeszkáikat, vagy legalább is bicegni fognak; az pedig már Rómában megtörtént, hogy egyik Caesar mintájára az emberek szeplőket festettek arcaikra. Még nevetésesebb előttem a színek divatja. Bizonyos színek bizonyos haj- és araszínek nem állanak jól. Így például nagysádnak soha sem merném a közép-zöld színeket ajánlani, mint nem Irén nagysádnak a halványkéket, bármily divat legyen is.

Most Helén pirult el.

— Pedig én az elmult bálban zöld ruhát viseltem.

— Akkor erőszakosan rutította el nagysád magát, mire — mond Ákos udvariasan — lehet is szükség.

E bók mindent helyrehozott.

— De hát mi mindeből a taulság? — kérde Helén egy kegymosolyal.

— Megmondom. Az lett volna, hogy magyar hölgyeink tartásák fön a magyar divatot. Legelőkelőbbjeink kedves szeszélyeik szerint épp úgy tehetek volna azon százféle változtatást, mint a francia vagy német szabók. Hisz a magyar öltözet éppen úgy változott idények, korszakok és szeszélyek szerint egykor, mint ma a francia divat.

— De úgy *elűtni* a többi művelt nemzetektől!

— Meglehet. De azok nagy nemzetek, melyekről ha nemzeti viseletüket elhagyták is, azt mondják: mindenütt vannak; mi pedig kis nemzet vagyunk, mely elvegyül, mint vízesepp a népek nagy oceanjába, s ha levetettük nemzeti létünk jelvényeit, azon vehetjük észre magunkat, hogy sehöl sem vagyunk. De ez igen komoly tárgy ide, *úgy-e?*

— Dehogy, dehogy! — mondja Irén. — Én örömmel hallgatom.

— Azonnal befejezem. Az öltözet még semmi. De tekintsék meg nagysádek mulatságainkat, eszszeszéjeteleinket, társalgásunkat! Van-e mindeb-

ben csak legkisebb is a magyaros szíveségből nyíltságból, természetességből? Természetellenesen erőtetett táncok, franciás bókok és kétértelműségek; negélyzett világfájdalom. A régi magyar időtöltésekből csak egy maradt meg: a pletyka, és talán ez sem kizáró nemzeti sajátság. Valóban a régi őszinteség már annyira idegen, hogy általában durvaságnak veszik, s tudom, hogy nagysádek is azt fogják rólam mondani: »talán jó fűt, de neveletlen tuskó!«

— Abban marad! — mondja Csalóközyné. — Én talán még ma beszélek barátommal, s holnap vagy holnapután kiüldjétek Ákost hozzám, hogy a dolgot megbeszéljük. De mégis holnap nem, mert férjem ünneppap ithon van, s nem szeretném, hogy előre sejtse a dolgot. Ó nagy barátja Alföldynek, kinek, meg kell vallani, igen derék külföldi gazdasági intézetekben képzett fia folyomodott ez állomásért; hanem holnapután úgy 6—7 óra között.

— Tiszteletét fogja tenni mindenesetre! — mondja Vidékyné, s e közben a nők föllállottak.

— És Vidék úr e szerint semmi esetre sem akar a fővárosban maradni? — kérde Helén. — Még akkor sem, ha igen szépen kérjük?

— Én akarni nem akarok! — mondja Ákos. — De mégis van egy eset, egy ok... s e közben szavai megreszketnek, míg szemek Irénét keresik föl. — mely csak legújában merült föl, de a mely képes lehet velem Robinson szigetét is megkedvelteni.

Helén magára értette e hódolatnyilvánítást, de Irén lesütött szemében egy eltitkolt örömkönyű fénylett, mely azt tanusítá, hogy ő a célzást nemcsak érti, hanem érzi is.

A társaság szép reményekkel oszlik szét.

Helén fölteszi magában, hogy többé nem hord zöld ruhát. Irén keze megreszket az Ákoséban, midőn bucsura kezét fognak. Felleginé örül, hogy Ákos Oszkár fiát közelebb fogja juttatni a szép és gazdag Irén kezéhez. Ákos éppen az ellenkező szándéklatért érez barátja miatt némi lelki furdalást s azon töri fejét, hogyan lehetne Irént megnyerni a hivatal nélkül; végre Csalóközyné is gondolhat valamit, midőn ritka kegygyel és meleg kézszerítással nyújtja kezét a szép ifjú sötétpiros ajkai alá s talán a szükségesnél is lágyabban sugja:

— Elvárom abban a bizonyos ügyben holnapután esti 6 és 7 óra között.

P. SZATHMÁRY KÁROLY.

Egy vak államférfi és neje.

Midőn az angol alsóház radikál pártja egyik kitűnő vezérének, a cambridgei egyetem tudós tanárának s kitűnő nejeének areképtét, *mely eddig sehöl nem jelent meg*, s életrajzát saját, eléggé meg nem köszönhető előzékenységek alapján ezennel szerencsések vagyunk e megindító csoportozatban bemutatni a hazai olvasó közönségnek: nem vélünk helytelenül tenni, ha azon iránt is jelezni akarjuk pár szóban, melyet Fawcett és neje irodalomban, szónoki és tanári széken elfogalnak.

Az 1848-diki mozgalmak lecsillapodása óta sokkal nagyobb erővel, mint azelőtt, lépett a megoldandók közé a munkáskérdés is. A társadalom gyökeres reformálása olyformán nehezedik a létező viszonyokra, mint a nyári rekkenő hőség. A multat szívósan védi nemcsak a konzervatív elem, hanem mindaz, kit a jelen, s illetőleg eddigi liberalismus teljesen kárhuzatos irányra nem esábit el, ki a jövőt nehezen látja alakulni, s experimentatóriára kedve nincsen.

Ime, már benn vagyunk a kérdés kellő közepében. Az *alaki* szabadság már ki nem elégít, s azok, kik a régi s részben jelen liberális irány copfjaival az alakon keresik a javítani valókat, hasonlitanak amaz ápolókhoz, kik a beteg gyógyítása helyett a koporsó szegeit elégnek vélik tisz-

tára esiszolni ki. A korszallem irányja más lett teljesen s az avult társadalom haldoklása csak azért oly hosszú, mert a jövő társadalmá nehezen lép ki a pólyák közül, mibe első hirdetőinek fantáziája s lelkesedése takarta be. De a figyelem, mely általánosan felé fordult, az előszeretettel, melylyel korunk minden gondolkozója fordul felé, biztosítja nem csak a létesülést a társadalom anyagi reformja részére, hanem az átváltozás békés természetét is.

A változások a tudomány terén s elméletben máris oly gyökeresek, mint a minő figyelemre-méltók a gyakorlatba átültetett eredmények.

A liberál párt megbomlott, s bomlása legerősebb ott, hol liberál jellege legszembeszökőbben volt képviselve. Egy Gladstone, ki a merev elvet képtelenségnek deklarálja; egy Disraeli, ki ifjúsága radikál eszméit a konzervatívok táborában keresi; egy Stuart Mill, ki lépésről-lépésre, halad a kommunizmus felé s a föld állami tulajdon voltát dekretálja; egy John Bright, kit a merész lépésekkel követett jelszó ki nem elégtívén, az eredmény hiányos voltán kétségkedik; egy Fawcett, ki transzaktív kísérte meg: mind, mind ugyanazon alapelvre figyelmeztetnek, mit ignorálni már nem lehet: hogy a jelen szabadelvűség, — mint a minőnek az 1848 előtti s 48-as idők nézetei mutatták azt — az *aboki* szabadelvűség: az egyéni szabadság bálványozása célját téveszté, a nyomort növelte, s vetélytársának, az *anyagi* szabadelvűségnek utját egyengette csak.

Disraeli s Gladstone pályáját ismeri már a lapok olvasói; Stuart Millét s Brightét szintén lesz alkalmunk bemutatni, s így megelégszünk jelenleg Fawcett életrajzával konstatálni azt, hogy a radikál párt, éppen azért, mert legelőre van tolvá, legjobban éri a nyomást, mit az idő szelleme s a régi programm hiányos volta gyakorol rája, s éppen ezért vezérei nem is egy ugyanazon párt vezérei gyanánt tekintendők. A három vezér közül Stuart Mill nem bánja, hogy megbukott; Bright nem bukott meg, de önkényt vonult félre, s így a párt lelke benn a parlamentben Fawcett, a három irány legkülönszerűbb tüneténye.

Fawcett Henrik 1833 augusztus 26-kán született; jelenleg 38 éves. 1867 ápril 23-kán kelt össze nála 14 évvel ifjabb nejevel, Millicent Garret Fawcettel (született 1847 június 11.). E házasságból egy gyermeke született; család életük boldogságára — ha szükséges azoknak, kikről e festői csoport oly megható — talán elég lesz fölmemlíteni, hogy e kintülő fiatal hölgy (most 25 éves csak) a szó szoros értelmében olyformán is, mint a hogy a mi Páriz Pápaikat említi a regé: minden szembeteg, vak férjének.

Fawcett gondos nevelésben részesült a londoni Kings-Collegeban, mely tulságos vallásos irányja dacára London első egyetemének tartatik, s aztán a cambridgei Trinity-Hallban, hol az egyetemi fokozatokat is elnyervén, már 1863-ban ugyanazon egyetem rendes nemzetgazdasági tanáruul hívta meg a fiatal tudóst. Nem sokára a Londonhoz délre eső Brighton város kintülő értelmiségű választó polgárai tisztelték meg a képviselői man-

dátummal, mely időtől fogva e város részéről szakadatlan tagja a parlamentnek.

A száraz adatok elsorolásában levén benne, elmondjuk itt munkái címét is. Első a »Manual of Political Economy« (a nemzetgazdaság kézikönyve), a melyben még határozottan a nagy mester, John Stuart-Mill álláspontját foglalja el, szabadkozván, miért lát ő szükségesnek más művet is a mesterén kívül.

Két nevezetesebb mű — s ezekre alább visszatérünk — már kizárólag a nagy kérdéssel foglalkozik: az egyik »The economic position of the british labourer« (az angol munkás gazdasági helyzete); a másik: »Pauperism: its causes and remedies« (a köznyomor: okai és gyógyszerei). Mindkét munka nemcsak nagy zajt ütött, hanem egyszersmind oly tekintélyre tett szert, hogy magában a képviselőházban (maga a miniszterelnök is) gyakran idézik.

Fawcett szónoklatai összegyűjtve nincsenek; pedig több ezek közül, mint a ballot (titkos szavazás) tárgyában a szegény törvényjavaslat, az

személyben egyesítése keresztülviendő; másik az, hogy a kommunizmust éppen nem lehet elméleti szempontból kárhóztatni, csakis a tényleges viszonyok által teremtett állapotok kimélcése végett kell fokozatosan haladni, új telepítményénel azonban keresztülvitelté föltétlenül meg kell kísérteni.

Ime, ez volna Fawcett irányja, a mint műveiben ki van mutatva. Látni való, s ezt a személyes tisztelet nagy volna dacára is konstatálhatónak vélem, hogy az elhatározottság nem tartozik a programm fényoldalai közé; de látni való, hogy az irány lényeges eltérés a Cobden- s a korábbi Bright-féle iránytól, mely az egyéni szabadság merev bálván, özásánál útát adott a nagy halnak megenni a kisebbet, s melynek épp ezért — bármennyire helyes lett légyen is történelmileg az irány, — meg kellett buknia.

Fawcett stylje, mint szónoké és íróé egyforma. Egyszerű, itt-ott pongyola, s csak ritkán emelkedett. Érveit csoportosítási ügyesen tudja, hanem a kivitelben valami hiányzik: a nyíl sebessége s egyenes irányja.

A lehető legszigorúbban ítélve, styl dolgában is, úgy is, mint szónokot, úgy is, mint író, neje, egy fiatal írónő, ki először a »Times« hasábjain tűnt föl, fölmúlja. Két nagyobb műve jelent meg. Az egyik: »Political Economy for Beginners« (nemzetgazdaság kezdők számára), a melyből én oly sokat tanultam, mint Düringét kivéve, egy kisebb műből sem. A precisió, melylyel kérdéseit kezeli, a szilárd logikai egymásután, kétségkívül páratlanul teszik e munkát, mely az angol sajtó osztatlan dícséretével, s a közönségnek — mint ezt gyors új kiadásai mutatják — teljes elismerésével találkozott. »Senki nem ír világosabban, mint Mrs. Fawcett,« mondja egy — s pedig eléggé higgadt — bíráló a »D. News«-ban.

Másik nagyobb műve: »A volume of essays and lectures« (egy kötet tanulmány és fölolvasás), mit férjével együtt mult hóban adtak ki. A műveket versenyzve dícsérték pártkülönség nélkül a lapok, hanem a 12 tanulmány közt ismét különbség nélkül a nemzeti adósságról (on national debt) írottak adatott maga az »Athenaeum« által is a pálmá, a mely Mrs. Fawcett egyik legkitünőbb műve.

Nem vagyunk tulszigorúak, ha azt állítjuk, hogy nemcsak styl dolgában áll föltte Mrs. Fawcett férjének. Az alak tőkélye a nők adományja. Mrs. Fawcett minden műve, minden szónoklata egy kerek egész: átgondolt, logikus, gúnyt és fölindulást, neveltségéssé tételt, s egy szóval az érzelmi s értelmi világ minden fegyverét fölhasználni tudó s föl is használó egész.

A styl nyomán világosabb legalább az olvasóra nézve az eszméjéről is. Ricando híres földrente-elmélete alapján behoznyítva, hogy a rente mennyisége nem okoz különbséget a mezői termelvények árában, s hogy e szerint a rente-fizetés teljes viszonzószolgálat nélkül foly a földesurnak zsebébe; a Mill-féle monopolistikus elv alapján Mrs. Fawcett nyíltan a mellett van, hogy a földbírtok az egyes tulajdonosok helyett az állam kezébe ösz-

Fawcett Henrik és neje.

irföldbírtok-törvény, a dublini egyetem, a skót nevelés stb. tárgyában tartott beszédei nem egyszer miniszterkriszt provokálni fenyegettek.

A szociális kérdésre nézve — s ez képezi Fawcett s neje működésének főirányát — általánosságban elfogadják művei a laissez faire-t, mit Cairnes határozottan eldob; a körülmények logikája azonban Fawcetteket is arra kényszeríti, hogy minden egyes helyen kivételt keressenek. Kötelező népoktatás, munkaórák szabályozása, új keresetforrásokról gondoskodás, mind benne van náluk az állam teendői közt. Igaz, hogy a Malthus-féle theoria merev követése — hogy t. i. a munkások szaporodásának megátóltása egyedüli biztos alapja a munkásosztály jólétének — ez elvekkel összhangzásba bajosan hozható; igaz, hogy a munkásosztály segítése kivándorlás, munkabérvájtás által nem vétetett föl a programmba; hanem kárpótlásul ismét két nevezetes elv mondatik ki: egyik az, hogy a munkásnak részvételése a munkabérben (még magánál a földmívelésnél is) föltétlenül szükség, s így a munkás és tőkés érdekeinek egy-

pontosítandó, miután a népesség növekedése által a földbirtokos részére munka nélkül emelkedő jövedelem igazságosan csak az összes népre kiható, tehát állami kiadásokra fordítandó.

Fáj, hogy a tér sokkal szűkebb, semmint e kérdés elemzésébe s a precíz fölfogás ismertetésébe bővebben belemehetnénk; fáj, hogy azon kitűnő s a legelőkelőbb lapok által »csodálatraméltó«-nak nevezett beszédek elemzésébe nem boesátkozhatom, miket Mrs. Fawcett a nők szavazatzoga ügyében üléseken, nyilvános mebingeken tartott, s mik a beszéd alakját tekintve (az egy John Brightot kivéve) pongyola angol szónoklatban valóban méltán tüntek föl.

Mint szónok is, előadásra nézve Mrs. Fawcett sokkal fölülte áll férjének. A nyugodtság és szép hangsúlyozás ugyanaz, de a doctrinair modor hiánya ellenállhatlan bájút kölcsönöz ez ifjú hölgynek, ha szellemi s érzelmi világa egész hatalmával, esengő hangja egész terjedelmével lép sorompóba oly elvekért, miknek diadala pillanatra sem volna kétes, ha nemének csak századrésze bírná az ő kitűnő tulajdonainak csak ezredrészét.

GÖRGY ENDRE.

A perui forradalom

A perui köztársaság nem nagy szerepet játszik a politikai és diplomáciai világban; és Amerika közmondásos szorgalma, életrevalósága s ipara sem illik Perura. A 32,000 négyzet mérföldnyi területen alig van 2 millió 300,000 lakos, s ennek egy része is, a bennszülött indiánok, esküdt ellenségei minden rendnek, s az őserdőkben húzódnak meg. A lakosság tarka vegyülete az európai, amerikai és afrikai fajnak; spanyolok, mulátok, creolok, szerzesenek, indiánok s a színes mestieek. Az ország területének nagy része szirtes kopárság és fűtő homok, másik része, hol még vulkánok működnek, elhagyott és erdőborította. Vannak azonban gazdag rónák és termékeny völgyek is, hanem a szorgalom sem ezeket, sem a dús bányákat nem miveli eléggé.

A köztársasági kormány Limában székel, az ügyeket egy elnök vezeti, melyhez egy miniszterium s két kamarából választott államtanács van adva. A haderő körülbelül 6000 főre megy.

Peru sok polgárháborút és véres napokat átél már, s ezeket szaporítá ez év július havában is, melyről a részletek csak nem régiben érkeztek hozzánk.

Maga a hadügyminiszter, Guttierrez tábornok lázadt föl Balta elnök ellen s egy szép napon gyalogsággal vettette körül a kormány-épületet, az elnököt elfogta, s egy laktanyába zárva, magát kiáltatta ki elnöknek s a fővárost ostromállapotba helyezte. A lakosság megijedve nézte a színjáték lefolyását, melynek céljáról tájékozva sem volt.

Az esemény oka következő. Egy idő óta két párt kezdett a kormányért, s miután az elnök látta, hogy pártja kisebbségben van, július 20-án kijelentette, hogy megváltásat adja idejének lejártával vissza fog lépni. Midőn tehát két nappal később (22-kén) a forradalom megtörtént, a közönség azt hitte, hogy

az elnök és a hadügyminiszter egy kézre játszanak. Ekközben a diplomáciai testület nem akarta az új kormányt elismerni, a katonaság tömegesen szökött meg, a hajóhad a tengerre vitorlázott, miután tiltakozott az erőszak ellen. A város fölött pedig komor nyugalom lebegett, a bankok s nagyobb házak bezárták üzleteiket.

Baltát, a fogoly elnököt meggyilkolták. Balta betegesen feküdt ágyában, midőn a gyilkosok szobájába rohantak. Vezetőjük háromszor lött revolverével; mindegyik golyó halálos sebet ejtett az áldozaton; a gyilkosok azután a holttestet összetépték.

A városban rendkívüli mozgalom keletkezett.

Számos előkelő ember jelent meg az utcán s vezette a népet, mely az erőszak ellen fellázadt. Guttierrez belátta, hogy oda van. Maga köré gyűjté hű katonáit s a külvárosban levő Santa-Katalina erődbe vonult vissza. Erre Zavellos alelnök vette át a kormányt, s a legtekintélyesebb férfiak segítségével iparkodott a rendet helyreállítani. Estére a törvényes kormány ismét megkezdé tevékenységét.

Ekközben a lázadók egymásután elpártoltak, s a lázadók feje maga áruházban kiszökött az erődből. Utközben azonban fölsímték. Guttierrez egy gyógyszer-tárba menekült, üldözői utána rohantak, elfogták s az utcán egy lámpásra föl akasztották.

A diktátor és két testvére hulláját a limai székesegyház tornyára akasztották, később ledobták, olajjal és szurokkal bekenték, és megégették. A lázadás mintegy 300 ember életébe került.

Az új elnök Pardo lett, ki elődeitől abban is elüt, hogy nem katona, hanem polgári ember. Azonkívül igen eszélyes, erélyes, és a pénzügyi és kereskedelmi kérdésekben szerfölött jártasnak állítják.

A perui forradalomból. (A Guttierrez-testvérek holttestét felfüggesztik a limai székesegyház tornyára.)

Guttierrez mindenekelőtt pénzt szerzett, s két nagyobb háztól 100,000 dollárt esikart ki. Egy londoni bank elnöke nem akart pénzt adni, ezért fogságra vettetett, míg ki nem adta. A hírlapok nem jelentek meg, a polgárok nem mertek az utcára menni, s a rémuralom tökéletes volt. Számos kihágás és rendzavarás történt, mi a lakosokat még jobban elkéséritezte.

Guttierrez ezredes, a lázadó testvére, hadügyminiszterre nevezetett ki; a nép szitkokkal fogadta

fenyvesekkel és havasokkal.

Méhéből erednek az Arva, Vág, Dunajec, Hernád, Pográd és Bialka folyók, s ezenkívül gyönyörű hegyi tavak ragyognak többfelé.

A zord, de mindenütt regényes vidék utóbbi időben nyarankint igen látogatott, mert a tátrafüredi pompás fürdő esábitó erejű. Már e fürdő is 3000 lánnyira fekszik a tenger színe fölött. Innen a fürdővendégek nagy része ellátogt Késmárkra s onnan a Tátra hatalmas béreai közé, s a lomnici csúsig, mely hazánk hegysegeinek legmagasabb pontja.

Itt egészen alpesi táj terül el, az alpok növény- és állatvilágával s esaknem folytonos hómezőkkel a mélyedések közt. A lomnici, eisthali, hunfalvi, nagyszaloki, késmárki csúcsok is csak ritkán szabadulnak meg a hótól, s közel 8000 lábnyi magasságból mutatják felhő homlokukat.

Általában a tátra i havasok levegője hideg és zordon, s nyári hónapokban sem ritkaság a fagy és hó.

A Tátrában drága ére kevés van ugyan, de réz- és vasbányái gazdagok, s nemes kőfajokat is dúsan talál.

A roppant mélységű tengerszemek közül, melyeket óriás sziklafalak kerítenek, legnevezetesebbek a falkai tó, zöld tó, vörös tó, fekete tó, Ploek-tó, steinbachi tó, békató, fehér tó stb. A kolbachi vizesés is a

Tátra egyik zord ékessége.

A Tátraság egy időben arról is nevezetes volt, hogy azt hitték, mikép hazánkban csak itt található tiszta higany. Utóbbi idők ezt megeafolták.

Az esemény oka következő. Egy idő óta két párt kezdett a kormányért, s miután az elnök látta, hogy pártja kisebbségben van, július 20-án kijelentette, hogy megváltásat adja idejének lejártával vissza fog lépni. Midőn tehát két nappal később (22-kén) a forradalom megtörtént, a közönség azt hitte, hogy

öt, mire ez revolverét a tömegre elsütötte. Erre roppant verekedés kezdődött, melyben Guttierrez meggyilkoltatott.

Midőn a diktátor testvéreinek halálhíret vette, azonnal parancsot küldött a laktanyába, hogy

Tátra egyik zord ékessége.

A Tátraság egy időben arról is nevezetes volt, hogy azt hitték, mikép hazánkban csak itt található tiszta higany. Utóbbi idők ezt megeafolták.

A lomnici csúcs.

A JÓ BOR.

— A mostani rossz szüret alkalmából. —

11.

A »jelenkor borán,« a pezsgőn kívül csak két fajta bor mondhatja el magáról, hogy hazája széles e világ, s e kétfő a porti és a madeirai. E kétfőt ismerik és isszák mindenütt, miért esakis őket nevezik világboroknak. Közvetlen mellük sora-malaga a francia bordeauxi, a spanyol sherry és mazaga, a rajnai hochheimi és a magyar tokaji. Bármily nemes, finom és becses legyen is a többi fajta bor, hirtre, elterjedése nézve ezekkel nem versenyezhet, s ha nevük ismeretes is a kereskedelmi piacokon, nem kaphatók az öt világrészben mindenütt.

A legvénebb s a legrégebben hirtre vergődött bor a madeirai, mely »sect« név alatt már a XVI. században kedvenc itala volt az inyene-világnak. Az akkor virágzó portugali kereskedés elterjeszté a »canari sect«-et mindenütt; de ennek dacára soha sem vivja ki az első helyet, ha nem bír azon páratlan sajátsággal, hogy természetesen minden égaljat megbír, sőt az egyenlítő forró égőve alatt még finomul és nemesedik is. Meglepő, hogy a portugallok, míg az atlanti szigetek vonyigéjének nedvét kizsákmányolák, elhanyagolák szárazföldjük hazai termékét. A porti bort tulajdonképp az angolok földöztek föl. Igaz ugyan, hogy a douro-völgy borai azelőtt is ismeretesek voltak, mégis csak a XVIII. század kezdetén mentek át a kivételi kereskedésbe, s csak a Pombal marquis által alapított »Alto-Douro társaság« közvetítése által lett az angolok borává, kik nagy időn keresztül nem ismertek és nem becsülték más bort a portinál. Azóta e két bor ura a borkereskedés nagyvilági piacait.

»Az isten maga is madeirait iszik!« mondja egy régi spanyol példabeszéd. Míg a francia borok fűszerezik evés közben az ételt, addig a canari-sect esodolatos módon elősegíti az emésztést, és nemcsak jó vért csinál, hanem táplál is. A madeirairól szól azon vidám syllogismus: »Good wine makes good blood, good blood causeth good humours, good humours cause good thoughts, good thoughts bring forth good works, good works carry a man to heaven, ergo good wine carrieth a man to heaven.« (A jó bor jó vért csinál, a jó vér eredménye jó kedély, a jó kedély jó gondolatokat szül, a jó gondolatokat jó munka követi, a jó munka mennyországba vezet az embert, ergo a jó bor mennyországba vezet.) Az atlanti szigetek kiváló borára az öreg Howel jeles angol történetíró írta e magasztaló okoskodást. Az ő korában Malmsey, azaz az édes madeirai volt a legelső ital. Egész Britanniában esakis a madeirait fogyasztották. Hogy mennyire népszerű volt ott ez ital, a krónikások és költők műveiből eléggé kiviláglik. Shakespeare »IV. Henrik«-jéből megtudjuk, hogy egy gallon sect két shilling és tíz penny volt, s hogy gyakran tojást, fűszert és meszet is keverték bele, ezért kiált föl Falstaff mint műértő: »E pohár seetben mész is van, esupa hamisság és gázság található a nyomorult emberek között.« Eszakon kiválóan az erős és tizes borokat szerették, s a madeirai erős is, tizes is. A valódi madeirai világos borostyánkő színű, ragyog, mint az arany és inye sajátjúságon kelleme, a nyelvet és inye ingerlőleg esiklandozza. Van benne tűz, fűszer, és lélek. A világkereskedésben legnagyobb szerepet a »száraz madeirai« (»Drey-madeira«) játszik, mely annál drágább, minél többször fordult meg az egyenlítő égőve alatt. A száraz madeirait állítólag a rajnai rilingfajból szüretelik. Az olajos édes madeira-malvasi kiftűnő likőrbor, mely azonban soha sem jön kereskedésbe, miután a portugali koronác. Vonyigéjét Candia szigetről hozták. A fehér borokon kívül termelnek még vöröset is e szigeten, mely azonban korántsem oly jó. A királyi szőlőkön kívül legjobb fekvésűek a calhetai, ribeirabravai, cama de lobosi, estrei stb. A sziget északi részén fekvő borokat rendszeren cognac-készítésre használták. Ma már azonban a szőlő-miveléssel egészen fölhagytak ez oldalon. A madeirai bor csak akkor mondható tökéletesnek és teljesen éretnek, ha tíz évig hordóban hagyják, s azután tíz évig palackokba hűzva hevertették. Fialat korukban a legnemesebb madeirai borok is érdesek és esipősek, úgy hogy esaknem élvezhetlenek, csak miután a söpri teljesen lerakodott, válhatnak szelidebbé, harmonikusabbá. A régebbi idő óta fekvő madeira-borok, a jelentékeny termelés dacára, meglehetősen ugyanazok mindig. Átlagosan véve a malmsey-i tonnája 75—85 font sterling; a »drey madeirai« 25—30 font sterling, ha azonban az utóbbi az egyenlítő

is megjárta, tehát »vino de roda« (utazott bor), akkor tetemesen drágább. A kisebb kereskedésekben két talléron alul nem lehet kapni palackját. Egyébiránt esakis angol képes meginni egy üllő helyében egy palackal, mert a madeirai a legerősebb és legnehezebb bor, alkohol-tartalma Johnston szerint 17—22 procent. Éppen ezért a madeirai inkább csak úgynevezett reggeli bor, s leginkább csak gyomorerosítót használtatik. Nagybovszerű vendégségek alkalmával leves után szervírozzák, miután könnyebb kóstolni, mint inni. Hatása az emberi organizmusra gyors, s esaknem azonnal érezhető. Gyöngédkedő állapotokban egy kis pohárka gyakran esodákat mivel. Vele e tekintetben esakis a porti versenyezhet. Savany-tartalmára nézve a tokaji és a spanyol xeresi között foglal helyet.

Alig van talán a világon bor, melyet annyian és annyiféleképp hamisítanak, mint a madeirait. A capmadeirairól, melyet a hollandiak készítettek és szállítottak Angliába, míg a Jó-reményesség fokát bírták, nem is akarunk szólni, miután vannak inyenecek, a kik szerint ez mindenképp kiállja a malmseyvel a versenyt. Egészen más az »elbe-madeirai«, mely a szó szoros értelmében pausenak mondható, s Hamburgban és Magdeburgban gyárilag készül. Leginkább régi magyar és osztrák borokat dolgoznak föl e célra. Franciaországban almaborból készítenek madeirait, nagy adag mézet kevernek bele, megfőzik, habját leszedik és átszivárogtatják. Az így nyert folyadékot aztán hordóba töltik, összevegyítik szeszszel, s öt-hat hónap múlva palackokba fejtik le. Van ezenkívül még tömördek hamis recept a hamis madeirai készítésére, melyekről szólni azonban sem időnk, sem terünk. Egyébiránt kevés ember mondhatja el magáról, hogy valódi hamisítatlan madeirait ivott, annyival is inkább, mert az atlanti szigetek bortermelése hűsz év óta nagyon hanyatlott, s a spanyol sherry is madeira-etiquettel szerepel. A sherry Cadix vidékén terem és tulajdonképp xeresi bor. Legnemesebb fajtája »dottor« név alatt ismeretes. Színe olyan, mint a borostyánkő, tele tűzzel, finom illattal, sajátjúságos fűszeres ízzel. Hatása kellemes és egészséges. Azonban ezt is szerfölött nagyban hamisítják. Marseilleben és Cetteben a csekélyebb minőségű spanyol borokból megrendelés szerint a világ minden ismert borát utána készítik, s e tekintetben e gyárak fölülmulhatnak. A sherry — úgy a hamis, mint az igazi — esaknem kivétel nélkül Angliába megy, hol minden más boroknál keresettebb. Nagy-Britanniában 1812-ben az akkori koronaurókés, később IV. György, ki mint Európa első gentlemanje volt ismeretes, tette népszerűvé a sherryt.

»Az átkozott madeirai köszvényt csinál, megkisérli tehát a xeresivel,« mondotta egy ízben, s ez idő óta kezdé a sherry kizsoronitani Angliából a madeirait. Különben ez nem is volt oly nehéz, miután madeirai évről-évre csekélyebb jó kereskedésbe. Míg azelőtt évenként 25,000 tonna termelt, 1840 óta 14—15 ezerre süllyedt. Ennek oka részint az egymásra következett rossz évek, részint a szőlőfajok elhajzása. Elhez járult még, hogy 1852-ben a szőlővész példátlan módon elpusztította az utolsó szőlőfürtig minden szőlőt a szigeten. És miután a szőlővész a rákövetkező években is mutatkozott, a lakosok általában esüggedés szálta meg, fölhagytak a szőlőműveléssel és cukornádtermelésre adták magukat. 1856 kivételével, melyben Ponta del Gada környékén, hol a vonyigéket alacsony spallierban gondosan huzzák végig és nem kötiközik karóhoz, 200 tonnán kívül azóta egy esapp sem termelt. Az ottani lakosok és szőlőművelők kára ezáltal évenként 230,000 font sterlingnél többre rög, 1858 óta ismét történeken kisérletek, és úgy látszik, nem eredménytelenül. A régi nagyzerű kivételre azonban többé még azon esetben sem számíthat, ha szőlő művelése visszanyerné is régi virágzó korát. Azóta az angol vámpolitikai szabadelvű fordulatot vett, az európai boroknak oly nagy előnyököt nyújt, hogy a nagy adóval sújtott Madeira csak nehezen versenyezhet. Elhez járult még, hogy a világ izlése is megváltozott s a sokoldalú hamisítások rossz hírbe hozták. Mindenesetre nagy kár volna, ha e világ-bor végképp eltűnnék a kereskedésből. Az eredeti, teljesen megérett madeirai bizonyos szelid tartalommal, pompás pezsgő, szerfölött finom és sajátjúszerű aromával bír, úgy hogy a legjobb xeresi is messze mögötte áll. És ha sokáig fekszik, akkor kifejlődik teljes nagyságában, végképp elveszti keménységét, és azon keser-édes ingerlésre, tűzre és gazdagságra tesz szert, mely őt a világ első borává emelte.

— Gyermekem, fiatal korodban lásd el pine-

det jó portival, hogy aggkorodban legyen, a mi enyhed ad! — mondá az öreg gentleman halálos ágyán örökösének, ki száz mérföldről sietett hozzá, hogy meghallja apja utolsó tanácsát.

Es e korántsem túlzás. Angliában a porto oly általános közkeveltségnek örvendett, hogy mellette egy bor sem tudott zöld ágra vergődni. Ha ott egy pohár borról volt szó, és alatt csak a portit értették, a többi nevén neveztek. Schol a föld hátán ily tiszteletben nem részesül, s legkevésbé hazájában, hol csak kivételesen isszák. Az angolok azonban elterjesztették az egész világon, bár hova mégysz, Monte-Rosán vagy a Himalján, Kanadában és Új-Seelandban egyaránt földalható. A földgömbön nincs egyetlenegy rendes vasúti restauráció, melyben egy pohár portót ne kaphatnál, nincs görös vagy hadi hajó, mely ilyet délskamrájában magával ne vinne; mindenütt ismerik, de inni leginkább a hideg és ködös tartományokban isszák. A verőfőnyes égalj alatt csak orvoságalj használják.

A porti, a mint kereskedésbe jó, minden más bortól különbözik feltűnő színe által, mely barnapiros, barna s néha liborbarna. Színét rendszeren mesterségesen készítik. Egyébiránt minden színárnyalatban kapható. A világos színtiek a kontinensen, a sötétebb színtiek Angliában kedveltek. Ize teljes, zamatos s némileg édeskés, de ha az édes iz nagyon kír belébe, akkor hamisított. Erős s az idegeket és inyt esiklandozza. E tulajdonságát »alkoholesipés«-nek nevezik. Sajátjúságos bouquet-jük idegen keverék által kapja. Ha huzamosabb ideig palackokban hever, különös palack-bouquetra tesz szert, melyet drágán megfizetnek. Hamisítatlan, a pinegazdászatt törvényei szerint kezelt portonak három-négy évig kell hordóban fektüdni, míg teljes alkatrészei kifejlődnek. Az ilyenek aztán oly illata van, mely teljesen különbözik a kereskedésekben levőktől; színe nem barna, hanem világos, áttetsző libor, mely némileg aranyos-kékbe játszik át, és ize hasonlít a finom burgundiboz, csak hogy édesebb és zamatosabb. Az ily porti bor oly ritka, mint a nagy gyémánt. Nem készítik, mert nem keresik és nem fizetik meg eléggé. A porti egyébiránt, mint a madeirai, csak reggeli bor, az embert fölmelegíti, előmozdítja az emésztést és sietteti a vérkeringést. Diaceticus hatását alkohol tartalmának köszömi. E tekintetben minden bor között az első. Cukortartalom több van benne, mint a sherryben, madeiraiában és a pezsgőben. Nagyfontosságú alkatrésze még a cseres, melyre nézve vetekedik a bordeauxival. Ettől kapja ízét és különös színt. Már e vegyész alkatrészeiből kiviláglik, hogy a porti nem asztali bor, hanem gyomorerosító, melyvel visszaadja a nem szabad Angliában azonban nagyon is visszaletke vele.

Shaw öreg borkereskedő egyik könyvében azt mondja: »A porti története bensőleg összefügg Nagy-Britannia művelődésével és erkölcsével. Midőn legelőször divatba jött, kömven és kellemesen hagyta magát itatni; éppen azért általában az élet is nem volt oly erőtlettel és szellemileg szétmállott akkor, mint korunkban. Ha egy feltűnő jó ismerős összejött, kevesebb, mint egy tucat porti soha sem fogyott el, s ha hárompróbas ivók voltak, még néhány brandy és Water-cok is nyakára hágtak. A tizenkilencedik század első negyedében az előklő társaságok körében diadóság volt a »Six bottles man«-ek közé tartozni. Ki ezen polera konkurrálni kívánt, annak egy üllő helyében meg kellett inni tudni hat palack portit, de úgy, hogy meg ne lássék rajta. Ilyenek voltak többek között lord Panmure, Blayney, Dufferin stb., kikerlő a brit klub-és sportvilág évkönyvei ma is még lelkesedéssel emlékeznek.«

Nevét a porti bor Oporto városától vagy Portugalltól nyerte. Ez utóbbi még valószínűbb. Azon magaslatokon terem, melyek a Douro-folyam két oldalán emelkednek. Színe-javát azon háromszögben szüretelik, mely Douro és a kis Rio-Corgo között fekszik, mely Alsó- és Felső-Corgo név alatt ismeretes. Az egész vidék konfigurációja sokban hasonlít a rajnaihoz. A talaj szerfölött köves és nehezen munkálható. A szőlőfajok, melyek itt leginkább műveltetnek, a verdeilho, mourisco-batardo stb. A szouzo-szőlőfajtló kapja e bor sajátjúságos színt. A művelés szerfölött gondos és vetekedik a rajnaival. A szüret szeptember 20-tól október 10-éig tart, és ebben a tulajdonságok kívül rendszeren vállalkozók is részt vesznek, többnyire angol házak, kik a termést már a tőkén megvásárolják.

Egy valódi »Old port« ismérve, hogy a dugasz színes, s hogy a palack belülről kérges, kívülről pedig sűrű pókháló borítja, és Angliában így adni föl a palackot az asztalra, a háziasszony

büszkesége közé tartozik. Azonban már ez ismeretű jeleket is mind utánozzák. Igazi nemes portit csakis a nagy angol kereskedőházak pincemesterei isznak, jegyző meg a »Punch,« s egy lord pincemestere, midőn áhitatosan kóstolgatta a borokat, így kiáltott föl: »Mennyit adna az én uram, ha ilyet kapna inni!»

A porti összes termése 107—120,000 tonnára becsültek. Legjobb év, félszázad óta az 1863-iki volt. A porti must ára tonnáknint 7—17 font sterling közt váltakozik, de mire piacra kerül, egy tonna ára harminc fontra növekszik. Azelőtt fehér portit is exportáltak és rendkívül zamatos, finom ízűnél fogva disze volt a lakomáknak. Mai nap azonban már végleg fölhagytak vele s helyét a lisboni foglalta el, az estramadurái kerületből. Németországban csak egy helyen kapható igazi porti, és pedig Boroszóban, a kaesához címzett hűtőben, de itt is csak betegek számára adnak. Egyébiránt újabb időkben a portinak is hatalmas versenytársa akadt a claretben.

Egy magyar tengerész utazásából.

Magyar tengerészek Trisztában, New-Yorkban, Kolorádóban és Amerikában.

Mult évi december hó elején a trisztai kikötőben horgonyzott az „Jed” magyar-osztrák briggs, s e briggen apródja én valék. Az „Ivó” egyébiránt vén skatulya volt, tizenöt év viharait látta dühöngeni, hol a fekete, adriai s a középtengereken, hol pedig az Oceánon: a sok hányattatás megtörte szegényt testben, erőben elanyira, hogy vénségére ugyancsak kezdett megfelelni nevének, azaz az ivának adta magát. Ennél fogva minden nap szivattyúznunk kellett, mint valami vízbetegségben levő embert. Egy este épp e gyönyörű munkával foglalkoztak matrózaink, s nekem nem lévén semmi teendőm többé, »in terra» mentem szórakozni.

Egy kis helyangas után a »Café alla Minerva» kávéházba tértem s itt nem csak bálmulatomra két tengerész-társamat találtam, Garlathy Gézá s Kazy Lázárt. A két bajtárs ugyancsak grogogozgatt. Ezek elbeszéltek, hogy ők az »Eolus» gőzessel érkeztek néhány nap előtt. Később a »Café degli artieri»-be mentünk. Első, a mi itt meglepett, az volt, hogy az asztalokon a »Hon»-t, »Fővárosi Lapok»-at s a »Bolond Miská»-t láttam heverni. Itt ott magyar beszéd is folyt: magyar katonák voltak ezek, többnyire szegediek, kik nem győztek eléggé bámolni a magyar tengerészeket.

Egyszerre csak valaki vállamra üt. Nyíró Gábor volt, szintén tengerész-társunk s a »Civiltá» mave (háromárboos) apródja. No már ez sok egyszerre, gondolám, négy magyar tengerész egy rakáson: de alig gondolám ezt, midőn Nagy Lajos, a »Leone» bark apródja is belép s hangos üdvözléssel közénk rohan. Előbbi elbeszélte, hogy ők (a »Civiltá») néhány nap mulva indulnak Bordeauxba, utóbbi tudtukra adta, hogy kivüle még Keeskeméthy Albert társunk, a »Giacomina» briggs-scooner apródja is itt van hajójával s nem sokára Marseillebe vitorláznak.

Már elmult éjféli, mikor a hajónkra térsre gondoltunk. A parthoz érve, tisztán hallhattuk e jelkiáltást: »Giacomina! Giacomina!» Ez aligha nem Keeskeméthy Albert szájából jött, ki talán szintén »in terra» mulathatott s most hajója nevét kiáltá be a kikötő mélyébe, jelentvén ezzel, hogy a »Giacomina» külfé lakóját érte a parthoz. Odasiettünk, hogy talán még egyszer megláthassuk: de a helyszínre érven, nem találtunk ott senkit, csak egy ladik evezőinek halk loesogása hangzott felénk a tengerről. Azóta sem láttam Keeskeméthy társamat. Aztán bucsut vettünk egymástól, s néhány pillanat mulva a kikötő különböző részeiből hangzottak a jelkiáltások: »Ionia!» »Civiltá!» »Leone!» »Ivó!» A ladikok a parthoz jöttek: ki-ki hajójára sietett. Én is beszállottam a ladikba: már majdnem az »Ivó» mellett voltunk, midőn közvetlen mellettünk egy hajót vettem észre, melyről tudtam, hogy még az nap délután nem volt mostani helyén. A kíváncsiság ingerelt: a földzeten egy alakot pillantottam meg: a hajó őre volt. Megszólítottam olaszul: »Che bastimento è questo?» — »Martin» bark austro-ungarico!» volt a rövid válasz, s utána e magyar szavak: »No ha ez nem Tivadar, hát én sem vagyok Náci!» — »De biz Náci vagy te, mert én meg Tivadar vagyok!» kiáltam most feljé örömmel, mert fölismerem benne Várady Ignác barátomat, ki — mint az előbb említettem bark apródja — ezelőtt 8 hóval indult a fekete tengerre s onnét Angolországba, honnét csak egy órával előbb érkeztek Trisztába.

Náci barátom a »Martin» orrán keresztülhajítá magát: én s matrózom odanyújtottunk neki egy evezőt, melyen csolnakunkba küszött. Azonnal az »Ivó»-ra vittem. Kapitányom már ottthon volt s solo rumozgatott. A bemutatás után végighevertünk a soplákon s beszéd és idlogálás közt telt az idő. Már pitymallott, mikor bucsut vett tőlünk.

Másnap este még teljes volt a kompánia, még egyikünk sem vitorlázott el: összegyűltünk mind a hatan a »Martin»-on s a szerencsés s ritka találkozás ünnepére jól mulattunk. Éjfélkor a »Martin» összes személyzete brügének nézte a esillagos eget. Harmadik nap már 2 társunk elvitorlázott: negyedik nap már csak hárman voltunk: aztán én is elutaztam New-Yorkba, hová 101 napi pokoli viharok hányattatása után ez év ápril 19-kén érkeztem meg.

Szép nyári nap volt. A tüzes amerikai nap főn lüángolt az égen, s New-York utcáin rakásra dültök a napszúrta lovak... Az emberekből is 169 veszett el e napon a forrásig következtében.

New-Yorkban ismét együtt voltunk hárman: Kazy L., Garlathy G. s én, ki akkor a »Chicago» amerikai óriás vascsavar-gőzös meatshipman-je voltam.

Társaim a magyar egylet helyiségében mulattak, míg én a »Morgue»-t néztem meg. A sok halottat nézni azonban nem sokára meguntam, hisz a halottak országában minden oly egyforma. Megnéztem még azon helyet, hol nem régebén egy Szilágyi nevű kivándorlott magyar huszárfőhadnagy feküdt kiterítve. Az aranyálomok ide juttatták szegényt. A »new-yorki magyar egylet» temettezte el.

A »Morgue»-t otthagya, különféle utcákon keresztül a »Grand Street»-be értem, midőn egyszerre dobbanve állottam meg. Előttem volt ismét Várady Ignác, mellette a »Martin» hadnagya A. Pessi.

Nem képzelhetik el meglepetésünket: én a buffalói kikötőből, ő pedig a bordeauxiból hajózott ide. Szótlanul álltunk mindketten, míg a hadnagys heves »Corpo di Baccho»-k közt adta jelét bálmulatának.

Elveztettem őket aztán a magyar egyletbe, hol egy levél várt számomra. Horváth László magyar tengerész-társam tudósított, hogy Londonból néhány nap mulva New-York felé vitorláznak az »Alma» briggen. Ismét volt tehát együtt egy magyar nautilus-kompánia, egy távol világrész kikötőjében.

A »magyar egylet» valódi magyar vendégszeretettel fogadott bennünket, s az itteni magyar ladykkel nem egy esárdást röpitettünk ott.

Néhány nap mulva azonban ismét bekövetkezett a válás. Kazy s Várady Queenstovabe (angol), míg én negyedik társammal Southampton-be (angol), s innét az északi tengerbe, Brema-ba hajóztunk.

Meg nem állhatom, hogy föl ne emlitem itt egy kóborlásomat — per pedes apostolorum — Amerikában, melyre a kényszerűség vitt rá.

Egy szép nyári reggelen a smiths-millsi kis vasuti indóháznál vártam a vonatra; megvettem a jegyet Dunkirk-ig s aztán kis sétára indultam a töltes hosszában Chicgo irányában. Dunkirk-től még 509 mérföldnyi utam volt New-Yorkig, s itt hajóra szállva, Európába szándékoztam vitorlázni.

Egyszerre remegni érzem lábaim alatt a földet. Egy pere mulva hangos dühörgés jelzé a robogó vonatot: kettőzetett léptekkel siettem az indóház felé: a vonat elrobogott mellettem: most futottam, mind hiába: a vonat csak 10 másodpercig állt meg, s aztán tovább rohant tiszkölyve, dühörögve. Én ott maradtam a perronon s irigy szemmel néztem a röplő vonat után. Mit tegyek e válságos helyzetben? Kezemben egy kis koffér, telye könyvekkel s néhány öltönydarabbal. Tanakodni kezdtem: az eredmény az volt, hogy kofférem tartalmát kiborítam a földre s külön raktam a könyveket s a jobb ruhákat, melyek többnyire tengerészöltönyökből állottak, aztán fölhúztam a ruhákat mind (ha újonnan veszem Amerikában, úgy 190 dollár, azaz 240 frt o. é. ráment volna), úgy hogy végül úgy néztem ki, mint egy kitömött szabómodell. Rajtam nem kevesebb ruha diszelgett, mint 3 nadrág, ugyanannyi mellény, 4 tengerészing, egy bordjaket s egy civil felsőkabát, fejemben egy tengerész-sípka s ezenfölül egy széles farmer-kalap szalmából. A könyveket újra betöltöttem a kofférbe, s melléjük írónal e pár sort függesztém: »Ki e könyveket tulajdonosának vissza akarja adni, küldje azokat e cím alatt New-Yorkba: »Hungarian Seaman, Grand Street 276.» Aztán elvittem kis bajtárs-

mat, a koffert, mely bejárta velem a févilágot, egy közeli országuttra s ennek közepére lehelyezvén, megkezdtem a kejtutazást Forrestville felé...

Főnn az égen tüzben égett a nap s a kalapom levő kis kokárda-lümnérő nem kevesebb, mint 75 Farenheit-fokot mutatott. Izzadtam, akár egy gőzfürdőben, de meg kelle nyugodnom a sors ilyeten végzetén, és siralmas utazásomat önvigasztalólag »kejtutazás»-nak neveztem el. Eszembe jutott az évenkinti sz. István-ünnepre ránduló nagyváradi kejtvonat, s utazásom türethetőbbnek tetszett.

Kóborlásaim közben a vasuti munkálatothknál olasz dolgozóira akadtam, kik igen megőrültek, midőn olaszul szóltam hozzájuk, s egy kis kejtut adtak mellém kalauzul, hogy járt útra vezessen.

A vidék itt kizárólag meredek dombok közt vezetett, zöldelő mezők mintmegannyi szőnyegek lepték el a halmok lejtőit; itt-ott egy farmház szürkékéhsér faoldali mutatókzoktak, míg a távolban fölszálló füstoszlopok valamely fölgnyújtott tarló égését jelzék, melyen a gazda most először próbálja szerencsésjét. Kis távolságnyra előttem egy kis házikót pillantottam meg s vasuti örházak gondolám: de aztán eszembe jutott, hogy hisz Amerikában ezek nem léteznek. E házaeska is farm-telep volt. A szomj iszonyatosan kínozta s beléptem a faházba, egy pohár vizet kénrni.

A konyhában kis néger füeska üldögélt s szerkeret faragott kis fadarabokból. Kérdésemmre föl sem pillantott s folytatta munkáját. Beléptem a jobboldal felőli szobába: itt senki sem volt. Bementem aztán a másik szobába: itt már találtam emberre, de nem volt közönet benne. A kicsinyke szobát majdnem teljesen elfoglalta egy hosszú asztal s ezen... egy hulla feküdt kiterítve. A meghalt mintegy 20 éves fiatal ember lehetett; arca eltorzult, szeméi nyitvák s magas homloka az orr fölött keresztüllőve. Ettől természetesen már nem kérhettem vizet, s kiléptem a fuladt szobából a szabadba.

A yankee-gazda épp szembe jött velem, s midőn egy ital vizet kértem tőle, látszólag megütődött. Levitt egy kis pinecbe s ott jó hideg sürrrel kínálta, mit a világrt sem utasítottam vissza. Kérdésemmre a halott felől csak annyit feleltetett, hogy ez a fiatal ember tegnap ilyenkor ugyanez irányból, melyből én jöttem, gyalogolt ide s betért hozzá, egy pohár vizre. »En őt is sürrrel elégittem ki, — úgymond, — melyet mohón ivott. Aztán házam elé ült kissé pihenni. Egyszerre földhöz vágta pipáját, kivett oldalzsebéből egy kérlöveti pisztolyt s föbe lötte magát. Most itt van a nyakamon s temetését húsz dollárom bánja meg.» Aztán hallgatva rám nézett.

— No én felélem ugyan ne féljen, sir! Én tengerész vagyok, s az e fajú emberek szokása nem tréfálni a halállal.

— El is várom, hogy nem lesz oly hálátlan, mint az oda benn! — felelé.

Ilyen a yankee.

Soká gyalogoltam; míg végre Forrestville-ben voltam: itt fölültem a vonatra s Dunkirk-ba értem. Egy hó mulva New-Yorkba megérkezett kis kofférem könyveimmel, de tökéletesen átazottan s penészedve.

Ki küldte el, nem tudom!

KOMPOLTHY TIVADAR.

Vegyes közlemények.

— (A lazacek színváltoztatásáról) közöl hosszabb ért. keztést Pouchet francia tudós, ki már korábban azt állította, hogy a lazacek színe a rájuk vetett világosság iránya és ereje szerint változik. E színváltozások eddig semmi elfogadható magyarázatot nem nyertek. Némely természetűdős színváltozásokat a hal külső pikkelyeire gyakorolt színtátnak tulajdonítá. Pouchet megdöntötenül bebizonyítá, miszerint e változások sokkal összetettebb szervezetekből származnak. Szerinte a szm mélyére ható világosság vízszáhatás idéz elő az agyvelőben, mi ismét a pikkelyek szövete idegeinek túgulását vagy összehúzódását idézi elő. Bizonyítéka végleges. Pouchet megvakítván a lazacekat, ezek színeiket többé nem változtatták. E csodálatos állattani tüneményt, mely valószínűleg azonos a kamleonekival, Pouchet a héjas állatoknál vette először észre. Megvakítva az állatok, tapasztalá, hogy azok mindig megtájtják kék színeiket, mint ezt a holt héjasoknál szemlelhetjük, s uines oly világosgár, bármily legyen különben erőssége vagy iránya, mely akként volna képes színezni, mint életükben.

— (Kigypók termékenysége.) Az indiai »Daily News» Madrasban lakó D. Schrött úrtól a következő közleményt hozza: »Engedje meg ön, hogy egy igen drá-

kes eseményt közöljek. Saját házamban történt jul. 30-án este. Egy 3 1/2 láb hosszú Rumelskigyó (Daboa ele-gans), melynek 7 hét óta valék tulajdonosa 39-et fiad-zott. Ezek mindenike 8 1/2 hüvelyk hosszú s egyike ezen csak 6 óra óta világra jött kigyóknak 10 másodperc alatt egy fogoly-madarat jött meg. Ez bizonyítja, hogy mily veszélyesek a mérges kigyók.

— (Amerikai házasság.) New-Yorkban nem rég egy menyegzőt tartottak, melynek igen érdekes előzmé-nye van. A vőlegény a menyasszony atyjánál, ki gaz-dag kereskedő, hosszabb ideig mint könyvvívó szolgált, s mint ez nem ritkán szokott történni, a könyvvívó s a leány megszerették egymást. A könyvvívó meg is kérte a leányt, hanem a büszke kereskedő elutasította őt. »Ha ugyanannyi aranyod lesz, mennyit leányom nyoma, nekem adom!« mondá gúnyosan, azon erős meggyőződésben, hogy a szegény könyvvívó soha sem fog annyit egybe-szerézni. Ez azonban elment Kaliforniába aranyat ásni, mialatt a leány titkon megmérgette magát, értesíté, mennyi aranya van szükség. Sokáig nem kedvezett a szerencse, végre azonban talált annyi aranyat, mely majd megittotta kedvesének sulyát. A hiányzó részt jóték általa akarta megszeréni, a minék következménye volt, hogy az egészet elvesztette. A szerencsétlenség megírta kedvesének, ki azóta folyton koplalt, hogy soványabb legyen, csak hogy mindinkább megkönnyítse kedvesének az aranszerzés furdalmait. Végre nagynehzen, a szerencsére nézve bizonyára hosszú idő alatt, szerzett a nő könyvvívónk 40,000 dollár értékű aranyat, s nagy diadalal indult utnak hazafelé. Az apa nem léphetett vissza ígéretétől és nem volt más tennie, mint hitetlen konstatálni a leány és az arany sulyát. A szegény leány annyira lefogasztotta a szerelmű bű és koplalás, hogy az arany 5 ezer dollárral több is volt a szükségesnél. A lakodalom, képzeltelhető, mily hamar megtartott, s a könyvvívó felesége atyjának üzletára lett. Azóta az üzlet fölött a cég alatt ez olvasható: »A pontos mér-tékh z.«

H i r e k.

— (A képművészeti társulat idei műlapja) már elkészült, és az országos képtár egyik gyöngyének, a Murillo-féle madornak Londonban készült igen díszes rézmetszete. Az idei kül- és belföldi művekkel rendezendő évi nagy kiállítás, melyből a nemz. muzeum képművészetének gyarapítására törvényhozásilag engedélyezett több ezer forint erejű a megvásárlandó művek ki-fogának szemeltemű, f. évi november hó 15-én fog me-znyulni. E tárlat minél fényesebb sikere céljától valamennyi vasúttársulat a vitelbér tetemes leszállítására késznek nyilatkozott, mely nyilatkozatot a választmány örven-detes tudomásul vette, valamint a municipális bank azo-tudósítását is, hogy a választmányunk a társulat háztel-kének kiválasztására azonnal alkalmat fog nyújtani, mielőtt a sugárút mentén kisajátítandó telkek ára iránt önmaga teljesen tájékozva lesz. Halás elismeréssel találkoztunk a közoktatási miniszteriumnak azon legújabb intézkedése is, melynek fogva a hazai történelmi festészet lendítésére szolgáló pályázatot, még pedig jelenté-keny a magasabb jutalomszámú kifizése mellett, újból közzétette. A főtárlat nyári hónapok tartamára vidéken rendezendő biokartok terve egy n — foleg a választási mozgalom kárára — ezáltal nem létesíthető, mindam-l lett időközben a helybeli műcsarnok látogatása örvendet-es megelégedéssel, miről a 365 fét beletéji jövedelem tanu-szot tesz. A társulati pénztári állapota kedvező, a társulati gyarapodása lassú, de folytonos. Mert dacára annak, hogy ez imént befejezett műsorolási végzés-madáskból 467 fét veszteség történt, mégis a társulat a lefolyt hónap-ban, összes tartozásainak utolsó nagyobb tételét leröhata, s pénzmarádányra a 3,000 fítot meghaladja. B szerenc-sénya városa befizette 200 fíto alapítványra.

— (A nagy-váradí orsz. dolár-ünnepély) rendező bizottsága fölküldte a daláregyesület elnökségéhez az ünnepély összes bevételi és kiadásairól szóló kimuta-tását, a tiszta jövedelem pénzkészletével együtt. Kirá-lyi Pál egyes. elnök a mult szedte. hó 29-én tartott val. gyűlésen terjeszté azt a 6 hivatalosan: A kimutatás szer-int, az ünnepély összes bevétele: 5884 fíto 30 kr., s a kiadás: 4036 fíto 90 kr. E szerint az egyesület tiszta jövedelme: 1847 fíto 40 kr. Nagy-Várad városi a dalcsarnok költségeihez 3000 fíto járult.

— (Egy történelmi emlékek vesztése.) Azt írják Karloviciról, hogy az 1699. január 26-án Zenta mel-lott vívott diadosságy győzelem után Karlovicén azon helyen, hol a béke I. Lipót és az oszmánok között alá-íratott, emelt templom bomlásal fenyeget. A déli falak repedeznek, a falozat aggasztó módon süllyed a nehéz kupola sulya alatt, s ezen fékezétes szemléllé-sen eddig csak a szakadások és repedések betapasztá-sával iparkodtak segíteni. Az országos régészeti támasz — remélhetőleg — kiterjeszti rá figyelmét.

— (A török külügyminiszter) e hó 3-án este Pestre érkezett. Khalil basa eddig bécsi nagykövet volt, s most nevezetvén ki külügyre, hazautaztában látogatta meg a magyar fővárost, s egyszersemind becsut vett gr. Andrásy Gyulától is. Khalil basa nagy műveltségű fér-fü, kinek működésétől a fölvilágosodás terjedését vár-ják. Itt időzése alatt a magyar kormány és arisztokrácia több tagja látogatta meg, s másnap a bazási gyorsvo-nattal utazott tovább.

— (Az udvar megérkezését) e hét végére várják. Ő felségük két napot töltenek Budán, s aztán Gödöllőre mennek, hol hosszabb ideig fognak tartózkodni. A király kedden megérkezett.

— (A Rékőczy, Beresényi, Tököly-nóták.) mint Thaly a történelmi társulat gyűlésén je enté, nem vesz-tek el, mert egy nyitramegyei cigány-családban apáról fura szállva, megmaradtak. A cigány családott Frank Vilmos és Nyáry br. a társulat mult havi kirándulásán felezték fel. Odeschalchy Gyula herceg a nóták örökösét lehozta Nyitrából és pár nap előtt este Mihalek vendég-lőjében előjázta vele a nevezett nótákat. Az előadáson Bartalus is jelen volt, ki a nótákat lehangelte.

— (Pati Adel.) a nagyírúri énekesnő Pesten van, s szombaton jelen volt a nemzeti színházban, a »Büvös vadász« előadásán. A nemzeti színháznál egyszeri föl-lépteért 2000 fítot kér.

— (Egy ázsiai vendég.) a nyugot-kínai császár fia jött a napokban Pesten. Neve Hassan. Kisérteit képez-ték: Jussif herceg a hadsereg főparancsnoka, Ibrahim Khan belügyminiszter és a császári titkára. Legutóbb Londonban jártak, hol az angol kormány Cooper kínai utazót rendelt melléjük tolmácsul és kalauzt, hogy főm-akadás nélkül visszatérhessenek hazájukba. Hétfőn utaz-tak el Pestről Konstantinápolyba. Innen Bombayba, Cal-cuttaba, Avaba folytatták útjokat. A császári fi 28 éves, és nagyon intelligensnek mondják. Érdekel tudakozó-dott Magyarország viszonyait iránt, sőt legközelebb mult történetünkben jártasságot is tanúsított. Midőn Komárom várát mutatták neki a gözhajóról, megjegyzé: Ez tehát azon erős vár, melyet még soha sem vett be senki? Sokát olvastam már róla.

— (A Lukavesti magyar egyesület.) mely tavaly az »ifjúsági kör«-rel a célból egyesült »Hunnia-egylet« cím alatt, hogy annál erősebb, kitartóbb s minden tekintetben a kör igényeinek megfelelő legyen, mint Bakar-s-től írják, nevezetes haladást tett: számos magyar lappal, körülbelül 400 kötetre menő magyar könyvtárral és különféle folyóiratokkal bír, évenként 2—3, esetleg több igen kedélyes tanvigalmat rendez, melynek tiszta jövedelme részint az egyház, részint az iskola költség-i fődíszéhez járul; az egyesület nagy kontingensét a magyarok teszik, de azonkívül más nemzetiségű pártoló tagjai is vannak.

— (Halálhíradás.) Dérnyé Széppataki Rozália; a szim-művészet »régí garálja«-nak egy tagja, Miskolcon meghalt. Dérnyé a mult század utolsó tizedében született Jászberényben. Pesten 1849-ben a Hacker-féle teremben, majd 1823-ban, midőn Borsodmegye hazafisága létre-hozta a miskolci színházat, Miskolcon ragadta magával a közönséget művésztelével. Az elhunyt művésznő Pesten végezte be művészi pályáját, de néhány év előtt fölépett, utoljára, Miskolcon is. Temetésé elhagyatottsággal ment végbe Miskolcon mult kedden.

— (Az új operaház tervét) Lehmann Mór gépészöl is elkészítette. Az építkezések megkezdésekor a Károly-kaszarnya országútra néző részét nem fogják azonnal lebontani, csak annyit, mennyi az építkezési anyagok udvarba hordására szükséges. Ha aztán majd szükséges lesz, akkor ontják apróknint tovább. A színház szá-mára 1600 négyzetföld van kijelölve, 40 ölnyi széles lesz a homlokzat, 840 ölnyi az épület hossza is. A belső rész akkora lesz, mint a bécsi operaház. Az épület két oldalán 18 ölnyi területet parkot töltenek.

— (Levélári enquete.) A belügyminiszterium korábbi országgyűlési végzése alapján enquetét hívott egyb, melynek feladata véleményt adni az iránt, mikép lehessen a bécsi két kancelláriát, a kolozsvári guberniális és budai kamarai politikai levéltárakat az országos levéltárral egyesíteni, azokat Budán, külön épület hiá-nyában előszerűen elhelyezni, s a tudomány számára is könnyen hozzáférhetővé tenni. A bizottság már meg-kezdte munkálkodását.

— (A vízfűtési pályázatra.) melyet Mamsber-ger szegedi szünig-zató hirdetett, négy pályamű érke-zett: »Fiatál házások«, »Ruzsika«, »Félték és félté-keny« és »Huszárélet falma.« Ez utóbbi, melybe tánc és dal is van, szöve nem bocsattatik pályázatra, mert jelölés nyílt borítékban küldetett be.

— (Jóka) »Új feladásra című regényét« a Ber-linben megjelenő »Post«, mely 20,000 példányban van elterjedve, kézzel német fordításban. Ugyancsak a ber-lini »Roman-Zeitung« a »Szegény gazdagok« közli.

— (A »Kis Újsága« című gyermeklap) új folya-

minak első füzeté megjelent, igen változatos tartalom-mal. A füzet 32 lapra terjed s van benne 20 különféle cikk és 23 fametszet. Ez ügyes lapra fölívjuk a szülők és tanítók pártoló figyelmét. Előfizetési ára 3 hóra 1 fíto, 10 hórt 3 fíto. Az összegek a szerkesztőhöz: Dolnay Gyulához küldendők, vas-utca 11. sz.

— (A madridi nagyhírű Escorial) e hó 2-kán meggyult s a nagybecsű műgyűjtemények legtöbbje oda veszett. A könyvtár egy részét is alig lehetett megmen-teni.

— (A képviselőházban) e hét folyamában véget érnek a fölrirati viták, s a jövő hét elejétől novemberig szünetlő lesz.

Előfizetési fölívás. Közeledvén az új évneg-yel, figyelmeztetjük t. előfizetőinket megrende-léseik meliőbb megújítására. A »Házánk és a Külföld« nyolcadik évfolyama telik le a közeledő évnegyeddél s ekkép nem szükséges bővebben szólni lapunkról, melyet ismer a nagy közönség és folytonosan a legkiválóbb irodalmi erők támog-atnak.

Lapunkat a tartalmasság, díszes kiállítás és olesóság egyformán ajánlják. Figyelmeztetjük azonban az olvasót azon kedvezményre, melyet a »Házánk s Külföld« nyújt egész éves előfizetői-nek, kik az előfizetési ár mellett csupán 30 krnyi esomago-lási díj beküldéséért az utolsó évnegyedben mindig díszes jutalomképben részesülnek. Az új előfizetők pedig a régibb, igen pompás szín-yomatú jutalomképeket kaphatják meg 1 fíto-ja-val, és 30 krnyi esomago-lási díjjal.

Az előfizetési föltételek: egész évre 6 fíto, félévre 3 fíto, évnegyedre 1 fíto 50 kr. Ez összeg az »Athe-naeum« irodalmi részvénytársulat kiadó-hivatá-lába (Pest, barátok-téve 7. sz.) küldendő.

Új zeneművek. Az »Apollon« című zeneműfolyóirat 18. száma a következők tartalmával jelent meg: »Naptól virít,« dal Zimay Lászlótlól, zongorára szabadon alkalmazta: Sipos A. — »A szabadban« (négy kére). Feigler Viktoról. — »Serenade«: Irsay Jánostól. — »Laerimosza.« Mozart »Requiem«-jéből. — Az új évnegyed alkalmával megemlí-tjük, hogy a mindé tartalmú zenelap előfizetési ára egész évre 5 fíto, félévre 2 fíto 50 kr., évnegyedre 1 fíto 25 kr. Elő-fizethetni minden könyv- és zeneműkereskedésben, valamint a postahivatalko-nál.

Szerkesztői üzenetek.

— (Bölcsészeti fejlődés.) Nem oly modorban van írva, hogy kedvet adna az elolvasáshoz. Az ily fejtegetéseknek helye van önálló kötetekben, lapokban; de nagyon nehézkes olvasmányok. — »Boja.« »Néplalok.« Színtelen esmált virá-gok. — »A Petroszavöl« szölv leírás közölni fogjuk. Nem kaphatánk-e képeket vagy rajzokat is Petroszavöl? — »A sors önkénykedik fölöttünk.« Valóban sorsát senki sem kerüliheti ki; mi épp úgy nem, kiket ily versék alakjában is meglátogat, mint e vers, mely a tízbe megy. — »Bordal.« Néplalok sth. Azt mondja ön, hogy melány bimbót küld a kérészet mezejéről, melyek nyílásra várnak és napvilágra kerülnek, hogy virág nyíltával várható legyen a gyümölcs is. Hanem ezek olyan meddő hajtások, melyeken bimbó-sínes.

TARTALOM.

Cikkek: »XV. Károly svéd király.« — »Nemzetemhez.« Csakóssy Józseftől. — »A pártfogott.« (Eredeti beszéd) P. Szathmáry Károlytól. — »Egy vak államtörtéti és népe-séggyógy Endretil.« — »A perui forradalom.« — »A jó bor.« — »A mostani roz szüret alkalmából.« — »Egy magyar ter ge-rész utazásánál.« Komjáthy Tivadartól. — »Vegyes közle-mények.« — »Hírek.« — »Képek: XV. Károly, svéd király. — Fawett Henrik és neje. — A perui forradalomból. — A lonniei esőse.

H i r d e t é s.

Cachemir-kendők.

Szép, jó és olcsó!

Legujabb női ruha-kelmék

nagy választékban,

bámulatol olesó árért.

Teljes ruhához való legszebb kelmék

3, 4, 5, 6 fíto, egyeztetőn a

legfinomabb fekete selyem-anyagok kaphatók

HAMBURGER ADOLF

üzletében,

PEST, ur-utca 1-8 sz. Párisi ház.

Niának küldetnek kívánatra mindenféle ingyen és bérmentve s megrendelések utánvétel mellett azonnal elkészíttetnek.

8-18

Asztal- és ággyarítók